

JUNG I JOGA

VEZA PSIHE I TELA

ARETÉ
IZDAVAČKA KUĆA

Naslov originala
Judith Harris
JUNG AND YOGA: THE PSYCHE-BODY CONNECTION

Edicija
Gnoti

Za izdavača
Nina Gugleta

Glavni i odgovorni urednik
Nina Gugleta

Prevod
Irina Vujičić

Lektura i korektura
Aleksandra Dunderski

Dizajn korica
Olivera Inđić

Štamparija
Artprint, Novi Sad

Tiraž
1000 primeraka

Izdavač
Areté, Beograd, 2021

Copyright © 2001 by Judith Harris
Copyright za srpsko izdanje © Arété, 2021

JUNG I JOGA

VEZA PSIHE I TELA

Džudit Haris

Prevod
Irina Vujičić

SADRŽAJ

Predgovor Marion Vudman	9
Uvod	11
1. Stvaranje	13
2. Telo kao sadržalac	27
3. „Želim da budem ptica”	43
4. Kičma kao osa između neba i zemlje	61
5. Jakov	103
6. Muladara, slonovi i Kabala	119
7. Vatra Kundalini	135

Istok i Zapad
Više ne mogu da budu razdvojeni.
~ Gete

Rabin [Simha Bunam od Pešiča] učio je:
Ovako moramo tumačiti prve reči svetih spisa:
„U početku Božjeg stvaranja neba i zemlje.”
Jer čak i sada je svet u stanju stvaranja.
Kada zanatlija napravi neku alatku i ona je gotova,
Više joj nije potreban.
Sa svetom nije tako!
Iz dana u dan, iz trena u tren,
Svet zahteva obnovu moći
Praisanskog sveta kojima je on stvoren,
A kada bi se moć ovih moći povukla iz njega
Makar na čas, u njemu bi zavladao haos.
~ Martin Buber, *Priče o hasidizmu: rani učitelj*

PREDGOVOR

U knjizi *Jung i joga: veza psihe i tela*, Džudit Haris odlazi u središte tame kako bi pronašla novu svetlost. Kao mlada muzičarka, obožavala je kako joj se muzika prosipa iz prstiju razigranih po dirkama klavira. Međutim, kada je napunila dvadeset godina, bila je primorana da prizna da joj je telo postalo kukavan, istraumiran instrument koji više ne može da pojačava muziku što joj se probija kroz prste. Slabašni treptaji održavali su je u dodiru sa životnom snagom njene srži: časovi baleta, joga, očajnička potraga od iscelitelja do iscelitelja. Oni su joj olakšali fizički bol i otvorili joj nadu u život koji bi mogla da živi autentično. Zanimljivo, ali znala je da negde u njoj čuči život koji čeka da se rodi.

Postepeno je postala svesna da se njeni fizički problemi ne mogu rešiti ako ne posveti pažnju njihovim psihičkim aspektima. Krenula je na jungovsku analizu i koordinisala je jogu sa svojim analitičkim radom. U toj kombinaciji počeo je njen rad na telu i duši, a s njim i njeno putovanje u život sa anđelima i demonima. Ta matrica postala je izvor njene sadašnje analitičke prakse i ove knjige.

U srži knjige *Jung i joga: veza psihe i tela* nalazi se paradoks – paradoks s kojim svi moramo da se suočimo ako se upustimo u inicijaciju koja nas odvodi do dubina naše sopstvene kreativnosti. Niče veoma jasno iznosi taj paradoks: drvo koje raste ka nebu mora da spusti korenje do pakla. Očigledno, drvo bez korena će se preturiti kada krene oluja. Ali malo nas živi kao da veruje u to. Jung je stalno upozoravao ljude rođene na Zapadu da treba da ukorene svoje prakti-

kovanje joge u telu ako žele da dosegnu vrhove duhovnog uvida. Na Istoku, indijski svet u kojem se joga rodila, bio je čvrsto uzemljen u tlo matrijarhalne majke. To nije slučaj sa zapadnom kulturom; njena majka (*mater*) je materijalizam – novac i stvari koje brzo mogu nestati. Ako se takav gubitak dogodi, potresena žrtva može sanjati drvo okrenuto naopačke, tako da mu korenje seže ka oblacima koji prolaze nebom. Taj strah od neukorenjenosti jedna je od najmračnijih senki patrijarhata. Nauka pokušava da kompenzuje tako što se trudi da pronade činjenice. Mračnija, opasnija kompenzacija je u odbijanju ženskog u telu i prirodi gde se ono često odbacuje kao iracionalno, histerično, prevrtljivo, mekušno – što su sve reči koje se izruguju, koje odbacuju, siluju, lično i globalno.

Ničeov paradoks je dobro poznata istina svakome ko je bio primoran da putuje surovim i divnim terenom svog tela dok ono luta u naizgled neobjašnjivim simptomima. U toj divljini, bubnjevi i aktivna mašta pružaju mapu duše. Hrabrost, strpljenje, poverenje krče put kroz džunglu. Svaki korak potvrđuje paradoks: za uspon ka duhu neophodan je silazak u zemlju. Zemlja u jogi je *muladara*, korenska čakra u kojoj se uzemljujemo u sopstvenoj ljudskosti kroz koju doživljavamo sopstvenu božanstvenost.

Naslovi poglavlja Džudit Haris ukazuju na njeno interesovanje da dovede taj paradoks u iskustvo u telu i psihi: 1) Stvaranje, 2) Telo kao sadržalac, 6) Muladara, slonovi i kabala, 7) Vatra Kundalini. Dok iznosi vibraciju ličnog iskustva, ona afirmiše suštinsku ulogu tela u oživljavanju energije prisutne u simbolima. Ova knjiga nipošto ne umanjuje Jungov rad sa snovima; štaviše, validira njegovo razumevanje predstave kao veze između some i psihe i unapređuje njegovo „znanje” o povezanosti srca i glave. *Jung i joga* je pravi doprinos medicini dvadeset prvog veka.

Marion Vudman

UVOD

Godinama sam tražila oblik somatske terapije koji bih mogla da uvedem u svoj svakodnevni život. Najzad, kasnih osamdesetih godina, igrom slučaja, živela sam u ulici u kojoj se nalazio joga studio Ester Majers u Torontu. Joga mi je delovala kao mogući put za uvođenje duha u telo na uravnotežen, svestan način. Tako je počela moja inicijacija u somatsku terapiju.

Iznenada sam se suočila sa svim svojim strahovima i nesigurnostima. Za mene je bio ogroman izazov da samo ostanem prisutna devedeset minuta. Uglavnom sam se držala zadnjih redova i nisam mogla da izvedem veći deo onoga što je trebalo. Posle samo nekoliko meseci, uz ogromnu pomoć i savete moje instruktorka, Ester Majers, po prvi put sam počela da osećam šta znači *biti u* svom telu. Kad god mi je nežno spustila ruku na leđa, moje telo odgovaralo je dubokom zahvalnošću. Uz pomoć disanja, večnog disanja koje transformiše telo svešću, kičma je polako počela da gubi rigidnost i da se opušta.

Nekoliko godina kasnije otišla sam u Cirihi na obuku za analitičara i istovremeno sam počela da držim časove joga maloj grupi prijatelja u svojoj dnevnoj sobi. Polako je ta grupa rasla i te svete večeri ponedeljkom postale su izvor moje trenutne prakse i ove knjige.

Kada sam počela da primam analizante, odmah sam znala, na veoma dubokom nivou, da moja analitička praksa mora da bude ukorenjena u svesti o telu. Svest koja sadrži

i telo i psihu omogućava silazak do centra, do onog mesta spokoja u nama koje će nam na kraju doneti preporod.

Mnogi od nas životare neproživljenim životom. Na onom misterioznom mestu između suprotnosti možemo konačno pronaći svoj pravi život. Tu prethodno skrivena energija spaja psihu i telo dovodeći ih u svetu uniju koja rađa novu svest, i dar istinski proživljenog života.

1

STVARANJE

U početku stvori Bog nebo i zemlju.
A zemlja beše bez obličja i pusta, i beše tama nad bezdanom; i duh Božji dizaše se nad vodom.
I reče Bog: Neka bude svetlost. I bi svetlost.
I vide Bog svetlost da je dobra; i rastavi Bog svetlost od tame.
I svetlost nazva Bog dan, a tamu nazva noć. I bi večer i bi jutro, dan prvi.
~ Postanak 1:1–5

Počelo je stvaranje. Vekovima smo postavljali pitanja: da li je išta postojalo pre početka stvaranja? Da li je Bog stvorio nebo i zemlju ni od čega, baš ni od čega? Osim toga, zar nijedna druga bića ili život bilo kakve vrste nije postojao pre nego što su stvoreni nebo i zemlja?

Dugo sam razmišljala o ovim pitanjima. Aviva Gotlib Zornberg podseća nas da Raši (1040–1105), najistaknutiji judaistički komentator Tore (Mojsijevo Petoknjižje), objašnjava da nam uvodna rečenica Postanka zapravo ne govori ništa o tome kako je svet u stvari započeo.¹ Raši komentariše da u stvari nebo i zemlja nisu prvi stvoreni, i da nisu stvoreni ni od čega, kao što su mnogi nas učili i oduvek verovali. Voda se prosto pojavljuje u drugoj rečenici. Ne pominje se kako je stvorena voda. Prema tome, možemo da pretpostavimo da

¹ *Genesis: The Beginning of Desire.*

je voda oduvek postojala. Ovaj praiskonski okean postao je davno pre nego što je počelo ono što nazivamo vremenom.

Ta druga rečenica Postanka govori nam da se božji vetar pokrenuo preko površine vode. Drugim rečima, božanski duh postoji oduvek. Kao što Jung objašnjava:

Anima mundi, demijurg iliti božanski duh koji je inkubirao početne vode, ostao je u materiji u potencijalnom stanju, a zajedno s njim i istrajavalo je početno haotično stanje.²

Ova Jungova dubokoumna izjava govori o izvornom ljudskom biću u prenatalnom stanju, koje je još uvek istovetno s nesvesnim. Prvi zadatak na početku lične analize jeste otkrivanje *primam materiam*, prvobitnog izvora u alhemiji. Ovo početno stanje ostaje skriveno sve dok se, tokom dovodenja nesvesnog materijala u svest, ne otkrije samo u svoje vreme. Naš posao je da u kaos uvedemo red i damo mu značenje. Alhemičari su počeli s *prima materia*, mračnim, haotičnim svetom koji sadrži beskonačne mogućnosti i potencijale za stvaranje. Midraška legenda³ pomaže nam da razumemo kako je nastala *prima materia*.⁴

Ta legenda govori da je svetlost koja je stvorena iz tame prvog dana stvaranja bila izvanredna praiskonska svetlost sedam puta jača od sunčeve, koja sama nije stvorena sve do četvrtog dana. Kaže se da je ova praiskonska svetlost neprekidno sijala celih sedam dana stvaranja sveta i da nije zašla sve do kraja sedmog dana, do završetka prvog sabata, odmah pre nego što će početi ciklus nove sedmice. Ova prva tama, međutim, bila je ogromna i užasna tama.

2 *Psihologija i religija*.

3 Midraš je vrsta judaističkog tumačenja Biblije u kojem se tekst objašnjava drugačije od njegovog bukvalnog značenja tako što se uvodi simbolička amplifikacija u izvorni biblijski tekst.

4 Lawrence Kushner, *The River of Light*.

Prvi čovek, Adam, stvoren je šestog dana, gde je šest broj koji predstavlja zbir svojih podela (1 + 2 + 3). On predstavlja potpunost; na završetku šestog dana okončano je stvaranje. Midraš precizira da je čovek stvoren u petak popodne šestog dana. Ovo je veoma važno vreme u judaizmu zato što je to popodne uoči sabata, sedmog dana. Kaže se da su tog istog dana, istog šestog dana, Adam i Eva sagrešili tako što su pojeli voćku s drveta znanja. Izgnani su iz Edenskog vrta šestog dana, međutim, pošto se bližio sabat, na njih se nije spustila velika tama sve dok sabat nije prošao, više od dan kasnije. Moglo bi se reći da im je dodeljen taj dodatni dan milošću božjom.

Dodatna duša silazi s neba tokom sabata svake nedelje i s njom se nama dodeljuje dodatna svetost. Ova božanska energija može se smatrati kompenzacijom za greh koji su Adam i Eva počinili u Edenskom vrtu. Dakle, oni su primili ovu dodatnu dušu kad im je dodeljen dodatni dan u raj. Zbog znanja da im je podaren ovaj poseban dan svetosti pre nego što su prognani u tamu, taj dan je još više poseban. Međutim, s rođenjem svesti raj se bližio kraju, kao što obavezno biva za većinu nas.

Večna svetlost koja je istrajno sijala sedam dana sada se ugasila. A u odsustvu svetlosti, Adam je postao svestan da postoji svetlost. To nam pokazuje suštinsku paradoksalnu dualnost koja stvara svest. Adam je bio bačen u tamu. Patnja takođe mora da prati stanja ekstaze, inače nikada ne bismo shvatili šta je ekstaza, baš kao što je Adam spoznao svetlost tek kada više nije bilo svetlosti. U svesti, počela je njegova patnja. Sam u novini noći, jadikovao je: „Kuku meni. Sada kada sam oskrnavio svet, ova tama se zauvek spustila na njega. Stvaranje će se vratiti u praiskonski kaos. Nebo me je osudilo na smrt.”⁵

5 Ibid.

Kada se nalazimo usred jake patnje, često imamo osećaj da nikada neće svanuti svetlost. Moramo da shvatimo da je ova dubina nedaće bila neophodna za Adama u to vreme, da bi s rođenjem nove zore (to je zapravo prva prava zora pošto još uvek nije bilo tame na zemlji), mogao da počne zadatak uređivanja kosmosa. Ta legenda, onako kako je prepričana u Talmudu (najvažnijem delu usmene Tore), pripoveda nam priču o stvaranju i otkrivanju *primae materiae*, osnove čitavog života.

Zapravo se dogodilo to da je, uz patnju koja mora pratiti rađanje svesti, Adam bačen nazad na svoj haotični početak, gde ponovo ulazi u čitav proces, ovog puta na drugačijem nivou, ovog puta svesno. To je ono na šta se misli pod ponovnim otkrivanjem *primae materiae*.

Nakon što je otkrivena *prima materia*, suprotnosti se moraju izdvojiti iz haosa da bi kasnije mogle da se ujedine na nov način. Od tog razdvajanja na suprotnosti zavisi dolaženje u stvarnost. Glavni zadatak toga je pomirenje suprotnosti koje dovodi do unije s božanskim principom. U božanskom se sjeđinjuju sve suprotnosti.

Nema svesti bez razlučivanja suprotnosti. To je očinski princip, Logos, koji se večno trudi da se izvuče iz iskonske toplote i iskonske tame majčine utrobe; jednom rečju, iz nesvesnog. Božanska znatiželja žudi da se rodi i ne uzmiče od konflikta, patnje ili greha... Ništa ne može da postoji bez svoje suprotnosti; ta dva su u početku bili jedno i ponovo će biti jedno na kraju. Svest može da postoji samo kroz neprekidno prepoznavanje nesvesnog, baš kao što sve što živi mora da prođe kroz mnoge smrti.⁶

6 K. G. Jung, *Arhetipovi i kolektivno nesvesno*.

Edvard Edinger divno objašnjava svest tako što nas podseća na etimologiju:

Engleska reč *conscious* (svestan) nastala je spajanjem reči *con* ili *cum*, što znači „sa” ili „zajedno”, i *scire*, „znati” ili „videti”. Ima isto poreklo kao i *conscience* (savest). Prema tome, koren značenja reči *consciousness* i *conscience* je „znati sa” ili „videti sa” „drugim”. Naprotiv, reč *science*, koja takođe potiče od glagola *scire*, znači prosto znanje, to jest znanje bez „svedoka”. Stoga etimologija ukazuje da su fenomeni svesti i savesti nekako povezani i da se iskustvo svesti sastoji od dva faktora – „znanja” i „svedoka”. Drugim rečima, svest je iskustvo znanja zajedno s nekim, to jest u okruženju dvojstva.⁷

Svest započinje prvom rečenicom Postanka: „U početku stvori Bog nebo i zemlju.”

Doslovce hiljade mitova širom sveta pokušavaju da objasne postanje, rođenje svesnog sveta. Svi prvi pesnici, vedski, egipatski, vavilonski i kineski, razmišljali su o misterijama postanja. Njihovi mitovi ukazuju na najosnovnije probleme ljudskog života zato što ih zanima ultimativno značenje ne samo ljudskog postojanja, već i postojanja čitavog kosmosa.⁸

Kineski mit o postanju daje nam divno objašnjenje izvorne podele neba i zemlje:

U početku je bilo ogromno jaje koje sadrži haos, mešavinu jina i janga, muškog i ženskog, toplog i hladnog, tamnog i svetlog, suvog i mokrog. U tom jajetu nalazio se džin zvani Fan Ku koji još uvek nije bio ništa ali koji se sada probija iz jajeta, i on je odvojio haos na mnoge suprotnosti uključujući zemlju i nebo. Svakog dana od tada, u sledećih osamnaest hiljada godina, Fan Ku je rastao deset stopa između neba,

⁷ *Stvaranje svesti: Jungov mit za savremenog čoveka.*

⁸ Mari-Luiz fon Franc, *Mitovi o postanju.*

koje je bilo podignuto deset stopa, i zemlje, koja se spuštala deset stopa. Zbog toga su nebo i zemlja sada razdvojeni trideset hiljada milja.⁹

Pošto se suprotnosti razdvoje, među njima se stvara prostor u kom može da se rodi svest. Kada čovek živi u haotičnom stanju nediferenciranih suprotnosti, u stanju *mistične participacije*, subjekat se ne može razlikovati od objekta. To je idealno rajsko stanje odnosa majka–novorođenče. Mari Luiz fon Franc govori nam da se, nakon što je stvoreno, kosmičko jaje podelilo na dva dela, i da se taj isti motiv razdvajanja predsvesne jedinice često javlja u vezi sa odvajanjem od prvih roditelja.¹⁰ U mnogim mitovima Otac Nebo i Majka Zemlja postoje u zagrljaju, obrazujući hermafroditско biće u stalnoj kohabitaciji. U tom stanju ništa ne može da se rodi, zato što Otac Nebo leži toliko blizu Majke Zemlje da nema mesta da se bilo šta razvije između njih. Nema ama baš nikakvog prostora. Stvaranje može da se desi samo u prostoru koji nastaje usled njihovog razdvajanja. Drugim rečima, kada osoba postane svesna, ona je u stanju da ostane u prostoru između dve suprotnosti, u stanju je da obuhvati i istrpi tenziju između njih. To je jedan od glavnih zadataka analize, da se odvoji subjekat od objekta i da se više ne živi u infantilnoj *mističnoj participaciji* sa okolnim svetom. Kako dolazi do diferencijacije između subjekta i objekta, tako počinje stvaranje ega, onoga što ja jesam.

Ovo početno stanje u analizi može se povezati sa alhemijskom *primae materiae*, nesavršenim i disciranim stanjem na kojem mora da se radi. Da bi se „radilo” na *primae materiae*, moraju se preduzeti određeni bitni koraci. Alhemičari su verovali da ne može doći do transformacije sve dok se ponovo ne otkrije *prima materia*. To znači, analitički govoreći, da moramo da se vratimo i iznova otkrijemo svoje izvorno,

9 Dejvid Adams Liming i Margaret Adams Liming, *Rečnik mitova o postanju*.

10 Mari-Luiz fon Franc, *Mitovi o postanju*.

nekontaminirano stanje da bi moglo da dođe do pravog preobražaja. Ovo ne može da se desi prosto na nivou ega zato što će ostati previše površno. Mora da se desi nešto drugo.

Prima materia označava mnoštvo toga. Štaviše, paradoksalno, ona znači sve, početak kao i kraj posla. Međutim, najvažnije je to što se *prima materia* naziva *radix ipsius* (sopstveni koren). Budući da je *prima materia* u stanju da se ukoreni u samoj sebi, ona ostaje potpuno autonomna i ne zavisi ni od čega.¹¹ To joj omogućava da bude sveprisutna, na svaki način. Možemo misliti o njoj kao o onoj vodi koja je bila prisutna pre nego što je Bog stvorio nebo i zemlju. Pošto *prima materia* može da se ukoreni i bez dejstva ikakvih spoljašnjih sila, možemo je povezati i sa zemljom. Štaviše, Jung često govori o *primae materiae* kao o zemlji (slika 1) i naziva je „majkom elemenata i svih stvorenih stvari”.¹²

U tom istom pasusu Jung govori o *primae materiae* kao da je ona nešto „nestvoreno”. Drugim rečima, vraćamo se ideji da je samo treba otkriti kako bi započeo proces – oduvek je postojala i zbog toga nema potrebe da se stvara. Moglo bi se reći da ona čeka da je pronađu. Ovaj zadatak otkrivanja *primae materiae* može biti najteži zadatak na početku analize. Mogu proći godine dok se ne uspostavi bitan kontakt.

¹¹ K. G. Jung, *Psihologija i alhemija*.

¹² Ibid.

Slika 1. Zemlja kao *prima materia* koja doji sina mudraca.

Prima materia je zemlja, a zemlja je osnovna supstanca ljudskog tela. To nam govori da je *prima materia*, između ostalog, ljudsko telo. Ljudski rod je prah i u prah ćemo se vratiti, kao što čitamo u Postanku, gde Bog izdaje zapovesti nakon što su Adam i Eva pojeli plod s drveta znanja. Bog kaže:

Sa znojem lica svog ješćeš hleb, dokle se ne vratiš u zemlju od koje si uzet; jer si prah, i u prah ćeš se vratiti. (Postanak 3:19)

Štaviše, Jung povezuje Adama s *primae materiae*:

Moramo se okrenuti pitanju zašto je Adam odabran kao simbol za *primam materiam* ili za preobražajnu supstancu. Pre svega, to je verovatno zbog toga što je on napravljen od gline, „opštepriznate” *materiae vilis* koja se aksiomatski smatrala kao *prima materia* i upravo iz tog razloga ju je bilo toliko teško naći, iako se nalazila „svima pred očima”. Ona je bila deo prvobitnog haosa, *massae confusae*, još uvek nediferencirana ali sposobna za diferencijaciju; prema tome, nešto kao bezoblično, embrionsko tkivo. Sve se moglo napraviti od nje.¹³

Po mom iskustvu, bez ovog povratka izvornoj supstanci, zemlji i telu, ne može doći do pravog preobražaja. Telo deluje kao sadržalac informacije. Moramo da se vratimo svojim počecima da bismo se ponovo rodili. Naše poreklo seže u večnost. Mirča Elijade to divno opisuje:

Ova hemijska redukcija na *primam materiam* može se tumačiti na veliki broj načina: pre svega se može izjednačiti sa regresijom u prenatalno stanje, *regressus ad uterum*... Prema Paracelzu: „Onaj koji želi da uđe u Carstvo Božje prvo mora da uđe svojim telom u svoju majku i da tamo umre.” Čitav svet, sudeći prema istom piscu, mora da „uđe u svoju majku”, koja je *prima materia, massa confussa, abyssos*, kako bi dostigao večnost... U stihovima objavljenim kao dodatak delu *Opus Mago-Cabbalisticum et Theosophicum* (1735) Georga fon Velinga, možemo pročitati: „Naime, ne mogu drugačije dospeti do Carstva Božjeg osim ako se ne rodim po drugi put. Stoga želim da se vratim u majčinu utrobu, kako bih se regenerisao, i to ću učiniti veoma brzo.”... „Majka” u ovim različitim kontekstima simbolizuje prirodu u svom praiskonskom stanju, *primam materiam* alhemičara, a „povratak majci”

13 „Adam i Eva”, K. G. Jung, *Mysterium coniunctionis*.

označava duhovno iskustvo koje odgovara svakoj drugoj „projekciji” izvan Vremena – drugim rečima, reintegraciji prvobitne situacije. Rastvaranje na *primam materiam* takođe simbolizuje seksualna unija, koje se završava nestankom u matericu... Povratkom u početnu fazu postojanja.¹⁴

Nažalost, u analizi se često zanemaruje telo. Jung je 1946. napisao znameniti rad „O prirodi psihe”, koji predstavlja most ka njegovim kasnijim delima, u kojem kaže da su psiha i telo dva različita aspekta jednog te istog. Jung je znao da su oni u suštini povezani recipročnom akcijom, iako je prava priroda ovog odnosa i dalje bila potpuno izvan njegovog iskustva. Otkada je Jung umro 1961. godine, postaje sve jasnije kako se međusobni odnos psihe i tela zapravo može odvijati. Međutim, ne smemo zaboraviti da je Jung već otkrio tačan odnos između dva suprotna kraja spektra – infracrveni, instinktivni pol, i ultravioletni, arhetipski pol spektra. Jung je znao da ta dva aspekta očigledno idu zajedno, ali je takođe shvatio da on sam ne može da napreduje dalje od toga u to vreme i da mora da prepusti to istraživanje onima koji će doći nakon njega. Zanimljivo je da je na Jungovim seminarima o Ničeju Barbara Hana opazila: „Možeš da budeš bilo šta, ali moraš ostati u svom telu.”¹⁵

Danas je u jungovskom svetu opšteprihvaćeno da postoji veza između tela i psihe, međutim, nažalost, često se pretpostavlja da će, ako se psiha ojača, ona prosto nositi i telo. Drugim rečima, smatra se da će psihička energija prodereti u telesne ćelije i omogućiti da dođe do preobražaja u obe sfere u isto vreme. To, naravno, implicira da je telo sekundarno po značaju u odnosu na psihu, i da bi ono tada prosto išlo za psihom. Smatram da ova pretpostavka nije tač-

14. Mirča Elijade, *Kovači i alhemičari*.

15 K. G. Jung, *Struktura i dinamika psihe*.

na, budući da iznova i iznova možemo da vidimo da telo ne sledi jednostavno razvoj psihe. Često se čini kao da ono ima „sopstveni um” i treba se prema njemu ophoditi u skladu s tim. Po mom iskustvu, istovremeni preobražaj tela i psihe moguć je jedino ako se istovremeno radi sa obe strane. Na Istoku se um i telo nikada nisu tretirali kao zasebni entiteti. Ako se prihvati Jungova teorija o suprotnostima kao kosmička stvarnost, onda ne bi bilo moguće razmatrati samo jednu stranu, a zanemarivati drugu. Bilo bi besmisleno pretpostaviti da će suprotnost slediti bez pogovora. Prema tome, obe strane moraju da zauzimaju jednako mesto u analizi.

Prvi put Jung pominje reč „arhetip” u svom eseju „Instinkt i nesvesno”, napisanom 1919. godine. Jung nikad nije sumnjao da instinkt i arhetip idu zajedno. Opisuje instinkte i arhetipove kao najveće suprotnosti koje se mogu zamisliti, što se lako može videti kada se uporedi osoba kojom vladaju instinktivni nagoni sa osobom koju obuzima duh.

INSTINKTI

infracrveno

(**psihički**:

telesni simptomi,
instinktivne percepcije itd.)

ARHETIPOVI

ultraljubičasto

(**psihički**:

duh, snovi, koncepti,
predstave, fantazije itd.)

Pošto su suprotnosti uvek ekstremna svojstva među kojima postoji bliska veza, ne može se zapravo postaviti nijedan položaj, niti se on može čak i zamisliti, bez njegove odgovarajuće negacije. Kao i sa svakim parom suprotnosti, osoba može da postane opsednuta ako se previše energije manifestuje na jednom polu. Na primer, osoba koju obuzima instinkt može biti pod kontrolom opsesivne seksualnosti ili žudnje za hranom, dok bi opsednutost na drugom polu, polu arhetipskog ili duhovnog, značila, recimo, vođenost ideologijom.

U oba slučaja nema apsolutno nikakve slobode.

Jung govori o mestu gde se suprotstavljeni polovi duha i materije i sreću i ne sreću. To je mesto koje bismo danas nazvali „suptilno telo”, posrednik između duha i tela, između nebeske i ovozemaljske ravni. Paracelz, renesansni filozof, rekao je da postoji još jedna polovina čoveka i da se on ne sastoji samo od mesa i kostiju, već i od tela koje ljudski vid ne može da uoči. Na tom mestu se telo i duh sjedinjavaju. U drevnim joga učenjima kaže se da je ovo nevidljivo suptilno telo povezano s našim fizičkim telom tananom svilenom žicom. Moglo bi se takođe reći da je mesto spajanja između fizičkog tela i suptilnog tela duša. Jakob Bom, nemački mistik i alhemičar koji je umro početkom 17. veka i čije su ideje znatno uticale na Junga, naročito u pogledu simbolizma mandala, piše:

Duša ne potiče samo iz tela, iako kreće iz tela, i ima svoje prve početke u telu; ipak ona ima svoj izvor i negde spolja, negde iz vazduha; i Sveti duh vlada u njoj tako što sve ispunjava i obnavlja.¹⁶

Tu u suptilnom telu psiha i telo imaju uzajamni uticaj. Telo će ispoljavati simptome sve dok psiha ne ojača dovoljno da obuzda i nosi taj konflikt.

Jung nam govori da instinkti i arhetipovi zajedno obrazuju kolektivno nesvesno, što znači da su oba univerzalni i redovno prisutni fenomeni koji u suštini nemaju nikakve veze sa individualnošću. Dalje kaže da čovek ne može da se bori sa instinktima bez razmatranja arhetipova, zato što na kraju oni određuju jedno drugo i imaju recipročni uticaj.

Prvo iskustvo koje imamo na ovom svetu je iskustvo majke, lične kao i arhetipske majke. Vezani smo za njeno telo, prvo u njenoj materici, a onda se rodimo iz njenog tela u

16 Navedeno u Dejvid V. Tansli, „Suptilno telo: suština i senka”.

svet. Ovaj fizički i emocionalni kontakt sa majčinim telom ostaje presudan i zauvek utiče na nas, bilo da je ona bila prisutna s nama svojim telom ili ne, bilo da doživljavamo njeno telo pozitivno ili negativno. Arhetip majke formirao se na začecu:

„Majka” je arhetip i odnosi se na mesto porekla, na prirodu, na ono što pasivno stvara, dakle, na supstancu i materiju, na materijalnost, matericu, vegetativne funkcije. Takođe znači nesvesno, naš prirodan i instiktivan život, fiziološku oblast, telo u kojem boravimo ili u kojem smo sadržani; naime, „majka” je takođe matrica, šuplja forma, sud koji nosi i neguje, i stoga psihološki označava temelj svesti.¹⁷

Po Jungovom mišljenju, psiha se sastoji od arhetipske oblasti i od instinktivnog sveta materije. On kaže:

Pošto su psiha i materija sadržani u jednom te istom svetu, štaviše, u neprekidnom su kontaktu jedna s drugom, i naposljetku se oslanjaju na transcendentalne faktore, ne samo da je moguće već je i prilično verovatno, čak, da su psiha i materija dva različita aspekta jednog te istog. Rekla bih da fenomeni sinhroniciteta pokazuju u ovom smeru zato što pokazuju da ne-duhovni mogu da imaju duhovno, i obrnuto, i da nema nikakve uzročne veze između toga. Naše sadašnje znanje ne dozvoljava nam da učinimo ništa više nego da poredimo odnos psihičkog i materijalnog sveta sa dve kupe, čiji se vrhovi, koji se spajaju u jednoj tački bez ekstenzije – u pravoj nultoj tački – i dodiruju i ne dodiruju.¹⁸

17 K. G. Jung, „Praksa psihoterapije”.

18 „O prirodi psihe”, *Struktura i dinamika psihe*.

Ako zapostavimo telo, znači da zapostavljamo polovinu svog sveta. To znači da zapostavljamo ono iz čega smo potekli, *primam materiam*. Time se zapostavlja naša veza sa zemljom, s materijom, sa svetom prirode i sa ženskim principom. Ako se previdi arhetipski svet, to znači da se odbacuje mogućnost isceljenja. Oba aspekta su potrebna za preobražaj. Psiha mora da obuhvati čitav spektar, od instinkta do arhetipa.